

Kockázatkommunikáció az élelmiszerbiztonsági stratégián belül

---

Kasza Gyula

Budapesti Corvinus Egyetem

Az 1990-es évek elejétől kezdve emelkedik a Magyarországra áramló import-élelmiszerek kiskereskedelmi forgalomban mért aránya. A piacot egyszerre jellemzi a fogyasztói árérzékenység, a vásárlói tudatosság alacsony szintje, a kiskereskedelmi szektor erőfölénye, a beszállítók fokozódó kiszolgáltatottsága és az Európai Unió belüli élelmiszerkereskedelem gyakorlatban nehezen ellenőrizhető rendszere.

A magyar fogyasztó a rendszerváltást megelőzően hozzá volt szokva az élelmiszerek viszonylag alacsony választékával együtt járó, egységesnek mondható minőségéhez, a hatóságok teljhatalmához és a hatósági ellenőrzés által szavatolt biztonsághoz. A rendszerváltást követően megváltozó kereskedelmi infrastruktúra és az újszerű marketing, valamint a kiszélesedő kínálat és a külföldről ismert divatos márkák megjelenése jelentősen átrajzolta a magyar fogyasztó vásárlási magatartását. Az 1990-es évek elejét jellemző általános értékválságát és létbizonytalanságát követő mintegy tíz év az átlagos reáljövedelem bővülésével és az életszínvonal emelkedésével járt együtt, miközben elmélyültek a társadalmi különbségek, és jelentőssé vált a tartós leszakadásban élők aránya.

A kereskedelmi láncok között kibontakozó erős verseny elsősorban a fogyasztói árak versenye lett, ahol a minőség szerepe kevésbé meghatározó. A fogyasztói árak versenyét a termelő finanszírozza, az évekig stagnáló beszállítói árakkal és a kereskedelmi költségterítések változatos rendszerével (amelyek mértéke a beszállító árbevételének 10%-át is elérheti). A legális élelmiszer-előállítás eleve gyenge jövedelmezősége a tartósan nyomott árak miatt tovább csökkent, sok ágazatban nem téve lehetővé sem a bővített újratermelés finanszírozását, sem pedig a minőség szinten tartását. Az élelmiszertermelés egyes szereplői a feketegazdaságba helyezték át tevékenységük egy részét vagy egészét, amely az élelmiszerellenőrző hatóságok szerepének átdefiniálása, kapacitásának és hatáskörének megváltozása miatt nehezen kontrollálható folyamat. Megjelentek továbbá azok az Európa szerte jól ismert bűnözői csoportok is Magyarországon, amelyek a szabályozási kiskapukra építve folytatnak illegális nemzetközi kereskedelmet (például hamisított okmányokkal, vagy okmányok nélkül utaztatva emberi fogyasztásra alkalmatlan árukat). Ezeknek az áruknak beszerzési költsége nincs, vagy elhanyagolható, hiszen gyakran veszélyes hulladékként tartják

őket nyilván, amely kategória megsemmisítése a gyártó számára jelentős költségvonzattal jár. Ezek a csoportok gyakran a kereskedelmi láncok fontos beszállítói, hiszen amellet, hogy alkalmanként olcsó terméket biztosítanak, segítenek letörni a legális gazdaságban előállított termékek árait is.

A fenti tényezők együttes hatásai jelentős gazdasági következményekkel járnak. Egyrészt az államháztartás veszít a kieső adóbevételek miatt – illetve végső soron a becsületes adózó, aki a potyautasok helyett is fizet -, másrészt veszít az agribusiness ágazat, közvetlenül az árbevétel-kieséseken, közvetetten pedig a jövedelmezőség alacsony szintje miatt elmaradó technológiai és szervezeti fejlesztések miatt bekövetkező csökkenő nemzetközi versenyképesség kapcsán. A kereskedelem egy része – döntően a nemzetközi áruházláncok és egyéb kiskereskedelmi láncok - nem veszít a rendszer működésén (a meghatározó szereplők semmiképpen sem), megkockáztatható, hogy ennek a résznek a jövedelmezősége magasan a legnagyobb az egész élelmiszerláncban. A kereskedelem másik része (az eltűnően lévő kisboltok) viszont kifejezetten vesztesei ennek a folyamatnak – természetesen nem kizárólag az élelmiszerbiztonságra vezethető vissza ez a jelenség, de mindenképpen ezt erősíti ez is. Rövid távon a fogyasztó nyertesnek tűnik, hiszen a kereskedelem a termelőtől elvett árrés egy részét átadja a fogyasztónak, így az konkrét reáljövedelem-növekedést realizálhat, azonban hosszabb távon ezt a hasznot feláldozza az agribusiness ágazatban dolgozók nagy száma révén, az ebben a szektorban működő vállalatok jövedelmezőségcsökkenése miatt alacsonyan fizető-, illetve és a megszűnő munkahelyek miatt. Ennek ismét adóbevétel-kiesés illetve a szociális kiadások növekedése a vonzata. Az átlagos fogyasztó más módon is fizet az alacsony árakért. Felméréseink alátámasztják, hogy a vásárlók egy szegmense tudatosan is hajlandó konkrét egészségügyi kockázatokat felvállalni az élelmiszerfogyasztás kapcsán. Azok is ki vannak azonban téve az élelmiszerek által közvetített megbetegedéseknek, akik tudatosan nem vállalnának ilyet fel. Az élelmiszerbiztonsági szempontból nem megfelelő élelmiszerek minden évben nagy terhet rónak az államháztartásra és a fogyasztókra egyaránt. Az államháztartásnak az egészségügyi ellátórendszeren keresztül keletkeznek költségei, a fogyasztónak pedig a kiesett jövedelem, szabadidő és a betegség kezelésével együttjáró kiadások jelentenek veszteséget. A beteg munkavállaló távolmaradása termeléskiesést okoz az őt foglalkoztató vállalatnak, azonban akkor is jelentkezik termeléskiesés, ha valamilyen oknál fogva megjelenik a munkahelyén a beteg dolgozó, hiszen ritkán képes ilyen állapotban teljes értékű teljesítményre. A fenti okoknál fogva jelentkező termelés- illetve jövedelemkiesések hatásait természetesen nem elég önmagukban vizsgálni, hozzátartozik a tárgyalt aggregált szintű veszteségekhez ezeknek a tovagyrúzó társadalmi és gazdasági hatása is (például a

fogyasztó jövedelemkiesése az adókiesésen túl fogyasztáscsökkenésben mutatkozik meg, így a vállalati szektor bevételei csökkennek, ami végső soron újabb adókiesést okoz, a tulajdonosoknak és a munkavállalóknak pedig az eddigiekkel analóg módon jövedelemcsökkenést, így tehát egy spirális folyamatot kell vizsgálnunk.

A Magyarországon előállított és forgalmazott élelmiszerek biztonságának ellenőrzése tehát kiemelten fontos – népegészségügyi és nemzetgazdasági célokat egyaránt szolgáló – állami feladat. Az élelmiszer-eredetű megbetegedések számának csökkentése azonban ennél összetettebb kérdés, ahol nem csak a gazdasági és szakmai szervezetek és intézmények együttműködésére van szükség, hanem meg kell nyerni partnernek a fogyasztókat is. A fogyasztó partnerségi viszonyba vonását különösen az indokolja, hogy a háztartások minden évben vezető színhelyét jelentik az élelmiszerekkel összefüggésbe hozható megbetegedéseknek (eseményeknek), és a megbetegedettek számát tekintve is kritikus szerepük van.

Különösen fontos ez a kérdés annak fényében, hogy az élelmiszerekkel összefüggésbe hozható megbetegedések száma az elmúlt 8 évben valószínűleg növekedett. Azért beszélhetünk csak „valószínű” növekedésről, mert ugyan kidolgozott jelentési rendszer működik a fertőzőbeteg-ellátásban, azonban a bejelentési kötelezettség 2002-ben megváltozott, ezt követően csak azokat az eseményeket tartják nyilván, amelyek járványszerűen fordultak elő – tehát az egyedi megbetegedések kimaradnak a statisztikából.

Az alábbi stratégiai javaslatok azzal a törekvéssel és szellemben fogalmazódtak meg, hogy racionális megoldást kínáljanak a felsorolt problémákra:

Az élelmiszerbiztonság tekintetében érintett szakhatósági- és intézményi hálózat szakmai felkészültsége megfelelő, felépítése azonban még az elmúlt években lezajlott változások után is túlzottan tagoltnak mondható. E tagoltság semmiképpen sem tartható fent, mert az ezzel együtt járó infrastrukturális feltételrendszer biztosítása, a szakmai tevékenységet végzők munkájának támogatását ellátó személyi állomány fenntartása és mindezen tényezők adminisztrációs vonzatai a hatósági munka más lényegi területeitől vonnak el jelentős forrásokat. Az FVM, az SzMM, a GKM és az EÜM egyaránt gyakorol felügyeleti illetve jogalkotói szerepkört, valamint működtet több, különféle feladat- és hatáskörrel felruházott

önálló szervezetet. Komoly problémát jelent, hogy a különböző szervezetek közötti együttműködés hivatalos keretei nem teljes körűen kidolgozottak, egyes területeken folyamatos kompetenciaharcok figyelhetők meg. A hazai hatóságok tevékenységében továbbra is jelentős párhuzamosságok, hatásköri átfedések tapasztalhatók. Ez az ellenőrzési és az azt kiegészítő tevékenységek komoly költséghatékonyságbeli romlásához vezet, valamint szükségtelen addicionális terhet ró az ellenőrzés körébe bevont vállalatokra is.

Szükséges tehát az élelmiszerellenőrzés terén szerepet vállaló összes intézmény feladatainak pontos számbavétele, valamint kapacitásaiknak és jelenlegi kihasználtságuknak a felmérése, hogy megállapítható legyen, hol van szükség és lehetőség a széttagolt, esetenként más-más tárca felügyelete alá tartozó intézmények összevonására, átalakítására. A hatósági élelmiszerellenőrzések feladatkörök szerinti megosztását kormányrendelet rögzíti, amelyet azonban az egyes hatóságok eltérő módon értelmeznek. A folyamatban lévő tárgyalások során is közvetlenül érintett kérdés a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség (FVF) szerepe. Az FVF fontos feladatot lát el a fogyasztók érdekvédelmének területén. Azonban szükségtelen és káros is az élelmiszerbiztonsági vizsgálatok FVF általi elvégzése (ebből országos szintű botrány – felesleges pánikkeltés – is keletkezett egy, az FVF hibájából tévesen megállapított fertőzöttség kapcsán). Javasoljuk, hogy az Főfelügyelőség hatósági hatáskörét elsősorban a non-food termékek területén gyakorolja, élelmiszereket érintő ellenőrzései pedig kizárólag a kereskedelmi egységek eladóteréből vett minták alapján történhessenek és az élelmiszeripari termékek címkén feltüntetett adatainak elégségességére és valódiságára terjedjenek ki (beltartalmi értékek, deklarált összetétel és egyéb termékjellemzők, minőségmegőrzési idő, tömeg, térfogat, származási hely, gyártó). Az FVF ellenőrzési tevékenységének semmiképpen sem lehet célja a termék élelmiszerbiztonsági szempontból való értékelése. Amennyiben az ellenőrzés során az élelmiszerbiztonságot érintő probléma gyanúja merül fel, úgy köteles az adott területen kompetens társhatóságot felkérni a szakhatósági vizsgálat lefolytatására és az esetlegesen szükséges szankció meghozatalára.

Hasonlóan kritikus terület az OÉTI és a MÉBiH helyzetének meghatározása. A kompetens hatóságok tevékenységét a 2003-ban megalapított Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal (MÉBiH) lett volna hivatott koordinálni. Az eltelt időszak azonban teljes mértékben igazolta azokat a véleményeket, amelyek a MÉBiH jelen formában (hatósági jogkör és tényleges felügyeleti eszközök nélkül) történő létrehozása ellen szóltak. A hivatal marginális szerepre kárhóztatva, hatáskör, információ és a működéséhez szükséges pénzügyi feltételek hiányában az események követésére szorítkozik. Az ellenőrző hatóságok tevékenységének összehangolása, az esetleges átfedések kiküszöbölése, a hatékony, nemzetgazdasági érdekek

figyelembe vételével megalkotott ellenőrzési tervek elkészítése és végrehajtása a megváltozott intézményrendszer szerint végleg kikerült a MÉBiH horizontjából. A hivatal jelenlegi feladatai kiterjednek a RASFF rendszer magyarországi működtetésére, a tudományos alapú élelmiszerbiztonsági kockázatbecslésre és a fogyasztókkal kapcsolatos kockázatkommunikációra. Az OÉTI és a MÉBiH feladatköre számos területen összekapcsolódik, azonban a több szempontból is kedvezőnek mondható intézményi összevonásra meglehetősen kevés esély mutatkozik a jelenlegi helyzetben.

Az általunk definiálni kívánt intézménnyel kapcsolatban szükséges kiemelni a következőt: Az emberi egészséget közvetlenül vagy közvetve veszélyeztető, a hazai vagy más ellenőrző hatóság által feltárt esetekben és az egyéb élelmiszerbiztonsággal kapcsolatos ügyekben a közvélemény tájékoztatását kizárólagos hatáskörrel az ezzel a feladattal megbízott intézmény végezze. Az ellenőrző hatóságok sem a médián keresztül, sem saját honlapjukon nem tehetik közzé vizsgálati eredményeiket, továbbá azokat a kommunikációért felelős testület előzetes jóváhagyása nélkül egyéb módon sem közölhetik vagy kommentálhatják. A hatósági munkát végző intézményeknek azonban legyen lehetősége munkatársat delegálni a kommunikációért felelős bizottságba. Az elmúlt években jelentkezett élelmiszerbiztonsági botrányok során erős társadalmi igény mutatkozott a megbízható forrásból származó és hiteles tájékoztatásra. Az élelmiszerbiztonsági botrányok közegészségügyi és gazdasági károkozása gyakran nem mutat semmiféle arányosságot. A nemzetgazdaságot ért károk jelentősen csökkenthetőek a pánikhelyzetek kialakulásának elkerülésével, illetve mérséklésével. Ennek feltétele, hogy ne hangozzanak el különböző államigazgatási és hatósági szervek képviselőitől egymásnak ellentmondó nyilatkozatok, félinformációk, pánikkeltésre alkalmas, ellenőrizetlen forrásból származó adatok. A hatékony kommunikáció eléréséhez azonban ki kell érdemelni a fogyasztók bizalmát. Ez csak úgy sikerülhet, ha a hatósági kommunikáció nem törekszik a valós tények elhallgatására, elfedésére, elferdítésére. Ugyanilyen fontos az is, hogy a fogyasztókat egyenrangú partnerként kezeljék a hatóságok, reagáljanak a megkeresésekre, vegyék figyelembe a lakossági véleményeket, döntési helyzetekben mérjék fel az elvárásaikat.

A társadalmi kommunikáció a kockázatkezelésben is megkerülhetetlen szerepet játszik: az élelmiszerekkel kapcsolatos megbetegedések eredete jelentős mértékben a háztartásokhoz vezethető vissza. A felmérések eredménye szerint ennek oka jelentős részben a fogyasztók által nem megfelelő körültekintéssel elvégzett élelmiszer-beszerzés, tárolás, kezelés és

ételkészítés volt. A célirányos ismeretterjesztési kampányok tehát fontos és költséghatékony eszközei lehetnek az élelmiszerbiztonság megteremtésének.

Irányelvek a élelmiszerbiztonsági kockázatkommunikáció hatósági gyakorlata számára

Paradigmaváltás szükséges a fogyasztókkal való kapcsolattartás területén. Egyrészt olyan helyzetben kell megbirkóznunk az importtermékek meredeken növekvő arányával együttjáró nyomkövethetőségi problémákkal és a kiélezett árverseny externáliájaként gyakorta előforduló termékhamisítással, hogy nem áll rendelkezésre a folyamatos, tételenkénti élelmiszerellenőrzés lehetősége. A helyzetet tovább rontja az élelmiszerbiztonsági intézményrendszerben történő folyamatos létszám-leépítés. Nehéz tehát klasszikus hatósági eszközökkel megvédeni a fogyasztót (vagyis a technokrata, paternalista rendszer már végképp nem működik). Ebben a megváltozott rendszerben minden eddiginél fontosabb lesz a tudatos fogyasztó szerepe, aki, mint partner – természetesen a saját érdekeit is szem előtt tartva – tájékozódik, a pénzével tudatosan szavaz, a nem megfelelő termékek előfordulásáról pedig értesíti a hatóságot. A kommunikációs gyakorlat megváltoztatását eddig is sürgette az otthoni megbetegedések magas aránya (ráadásul ebben nincs benne egy jelentős látens rész) valamint az, hogy a családi közeg higiéniaival, helyes élelmiszer-tárolással és ételkészítéssel kapcsolatos ismeretátadó-képessége csökkenő tendenciát mutat.

Alapelvek (a hatóság „arca”):

- Hitelesség: Nem szabad, hogy üzleti érdekek áthassák a kockázatkommunikációt. A fogyasztónak minden körülmények között joga van megismerni a valóságot.
- Közérthetőség: A kommunikációban törekedni kell egy „közös nyelv” megteremtésére, amely alapvetően a közérthetőséget célozza. Amennyiben elkerülhetetlen a szakkifejezések alkalmazása, meg kell magyarázni azokat.
- Átláthatóság: Világossá kell tenni az állampolgárok és a média számára, hogy mely szervezet (illetőleg mely felelős személy) feladata a kommunikáció. Ezzel egyrészt megakadályozható egy kevésbé kompetens forrásból érkező ellentmondásos információ kártétele, másrészt hamarabb felépíthető a bizalmi légkör, ha egy már jól ismert és elfogadott személy kommunikál a hatóság részéről. Az átláthatóság fontos továbbá abból a szempontból is, hogy a fogyasztó komolyabb időráfordítás nélkül megismerhesse a (remélhetőleg polarizálódó-) intézményrendszer elemeit és azok

hatásköreit, vagyis tudatában legyen annak, hogy milyen esetekben milyen segítségre számíthat a hatóságok részéről, és pontosan melyik hatóság fog intézkedni (rossz beidegződések: „KÖJÁL”, önkormányzat, fogyasztóvédelem).

- Reflexivitás: A kétoldalú kommunikáció megteremtésében elengedhetetlen a fogyasztói bejelentések megfelelő kezelése és megválaszolása. A jelen struktúrában is működő rendszerről van szó, azonban néhány pontban erősíteni kell ezt a területet is (például időszakos sajtótájékoztató a rendszeresen és nagy számban előforduló kérdések kapcsán, illetve egy erősen (a jelenleginél erősebben) pozícionált zöld szám bevezetése).
- Közösségi részvétel: A szakpolitikai döntésekben – ahol lehetséges és indokolt – biztosítani kell az állampolgárok vélemény-nyilvánítási jogát, illetve felmérések segítségével fel kell térképezni a társadalomban előforduló álláspontokat, majd a döntés során ezeket kimutathatóan figyelembe kell venni.
- Prevenció: Az élelmiszerekkel kapcsolatos megbetegedések tendenciáinak nyomkövetése és a problémák okainak időbeni feltárása szükséges. Sok esetben az állampolgári tudatosság bizonyos irányban történő megerősítése is elég lehet egy krízishelyzet elkerüléséhez. A prevenció azért is különösen fontos ezen a területen, mert súlyos, esetenként maradandó egészségkárosodásokat okozó megbetegedéseket kerülhetünk el az időben megtett lépésekkel.

Eszközök:

- Központosított kommunikáció (ÁNTSZ-szel, FVF-fel, OÉTI-vel együttműködve; oka: a fogyasztótól nem várható el, hogy átlássa a szövevényes intézményi struktúrát. El kell érni, hogy kialakuljon egy referenciapont a tájékozódásában, a több forrás ezt a folyamatot lassítja/lehetetlenné teszi)
- Készenlét, folyamatos elérhetőség biztosítása: előre és ütemezetten elkészített háttéranyagok, kommunikációs forgatókönyvek (a vezető részére)
- Elemzések, tanulmányok (fogyasztói és gazdasági)
- Proaktív sajtókapcsolat
- Honlap és egyéb IT eszközök
- Zöld szám

Tevékenységek:

- Kríziskommunikáció
- Fogyasztói visszajelzések kezelése
- Fogyasztói felmérések (kockázatészlelés, kockázatelkerülési gyakorlat, hatékony információ-átadással kapcsolatos kutatások)
- Gazdasági tanulmányok: lobbi (érv: veszteség-elkerülés, mint hozadék)
- Közvetlen sajtókapcsolat (stratégiai kapcsolatok a hírügynökségek mellett)
- Szankciók kommunikálása (prevenció, bizalomépítés)
- Közoktatás
- Kommunikációs kampányok aktuális problémákra reflektálva (célzott eszközökkel, illetve a tömegkommunikációs eszközök hírszolgáltatásaiban és tematikus rovataiban való megjelenéssel – tehát nem reklámidő/felület-vásárlással)
- Táplálkozástudomány (a fogyasztó tudatában nem válik külön az élelmiszerbiztonságtól; azonos keretösszegeből hatékonyabb kommunikáció alakítható ki, ha egységes stratégiában foglalkozunk velük)

Szerkezeti struktúra

Az elmúlt években számos szervezet szakértőjeként és bizottság tagjaként alkalmam volt nyomon követni a magyar élelmiszerbiztonsági kockázatkommunikáció rövid-, de fordulatokkal teli történetét. A terület artikulált megjelenése a kockázatkommunikációval deklaráltan foglalkozó intézmény (MÉBiH) megalakulásához és a főállatorvosi szerepkör újradefiniálásához köthető. A kezdeti nehézségek után – amelyet a MÉBiH tényleges eszközök nélküli, sikeres és sikertelen vonásokat egyaránt felmutató hősies küzdelme jellemez – a kockázatkommunikáció effektív része átkerült a főállatorvos kompetenciájába. Ez a folyamat egyáltalán nem volt törvényszerű – alakulhatott volna máshogyan is – azonban a jelenlegi rendszer ebben a tekintetben messze hatékonyabbnak tűnik, mint eddig bármikor. A számos, továbbra is meglévő probléma ellenére a fogyasztók jelentős része már látja a „hatóság arcát”, és ennek az „arcnak” elhiszi, hogy a hatósági munka az ő érdekében történik, bizalmat érez iránta. Ez a változás azonban meglehetősen személyfüggő – a jelenlegi főállatorvos kitűnő kommunikációs képessége és empátiája vitathatatlan, ez ötvöződött szerencsésen az ő saját szerepkörével kapcsolatos felfogásának eddigiektől való eltéréssel. Félő azonban, hogy az aktuális politikai küzdelmek begyűrűzhetnek erre a területre, látva a

területben rejlő népszerűségi potenciált. Ennek a nem feltétlenül kívánatos jelenségnek a madárinfluenzával kapcsolatos eseményeknél láthattuk az első nyomait. A madárinfluenza kríziskezelése a miniszterelnök politikai kampányának részévé vált, az ő blogja számolt be az első tetem megtalálásáról, a gondoskodó miniszterelnök archetípusát megjelenítve vett részt a kamerák kereszttüzeiben az elhullott állatok boncolásában (szerencsére csak nézőként), valamint tájékoztatást tartott személyesen és szóvivői útján is. A vakcina-fejlesztés körüli eseményeket is komoly kommunikációs hadjárat során mutatták be, például „tesztelést” láthattunk vezető egészségügyi köztisztviselők referenciaszemélyként való szerepeltetésével. A közelmúlt eseményeiben is akadtak kevésbé szerencsés politikusi megmozdulások: az egyik fogyasztóvédelmi területen tevékenykedő ellenzéki kpviselő például bejelentette a guargumival kapcsolatos események kapcsán, hogy a Kormány magára hagyja – sőt megmérgezi – a fogyasztókat.

Ugyan a fenti események végső soron aláhúzták az élelmiszerbiztonság fontosságát, és a politika idővel visszavonult a területről, azonban a hasonló, felelőtlenül folytatott kommunikáció óriási károkat képes okozni. Erre is van példánk, ez történt a BSE botrány esetében, de a pirospaprika-botrány kommunikációja is számos tanulságot szolgáltatott.

A fentiek aláhúzzák egy kockázatkommunikációval foglalkozó testület létrehozásának szükségességét. Ezt a testületet mindenképpen intézményesíteni kell, amelyre a jelen körülmények között több út kínálkozik. Az egyik az, hogy a MÉBiH szervezetén belül hozunk létre egy főosztályt, amely a kommunikációért felelős személy(ek) munkáját előkészíti, támogatja. Erre az kínálna lehetőséget, hogy a MÉBiH SZMSZ-ében eleve meghatározták a kommunikációs funkciót, így csak az ezzel kapcsolatos szervezési teendőket kell ellátni. Egy másik lehetőség az volna, hogy egy, az FVM-en belül, az Élelmiszerlánc -biztonsági Állat- és Növényegészségügyi Főosztály alatt működő osztályt alakítanánk meg. Az új osztály megalakításával együtt járó problémákon túl kétségkívül szembesülnünk kell azzal is, hogy egyáltalán nem garantálható a tevékenység politikamentessége, valamint kézzelfogható veszélyt jelent a gazdasági lobbik erős befolyása. Harmadik lehetőségként kínálkozhatna az, hogy egy önálló munkacsoportot alkotunk, azonban ezt nagyon rövid időn belül önálló intézménnyé kell alakítani (amelyet a főállatorvos alá kell rendelni), különben közigazgatásilag nem lesz fenntartható. Új intézmény megalakításához azonban nagyon hosszú idő és nagyon komoly politikai akarat szükséges. Kérdés, hogy rendelkezni-e ilyen jellegű támogatással. Ez utóbbi megoldást elősegíthetné az Élelmiszerbiztonsági Hivatal feladatkörének, státuszainak és forrásainak részbeni átcsoportosítása – mérlegelve természetesen annak felelősségét és következményeit, hogy a Hivatal súlyát egy ilyen jellegű

átalakítás tovább gyengítené. Bár egyelőre nem tűnik úgy, hogy közel lenne a két tárca közötti megegyezés az OÉTI szerepét illetően, mégis életképes alternatíva lenne a MÉBiH-et és az OÉTI-t összevonni, így a két intézmény együtt fenntartható lenne és nagyon jól definiálható szerepkörrel rendelkezne: a szinergiák révén hatékonyabban láthatná el a kockázatbecsléssel kapcsolatos rendkívül fontos funkciókat és az élelmiszerbiztonság és táplálkozástudomány területének (és határterületeinek!) gondozását. Egy ilyen szituációban a MÉBiH könnyebben le tudna mondani a kommunikációról egy másik intézmény javára.

Az **Élelmiszerlánc-biztonsági Parlamenttel** kapcsolatos elképzeléseket jónak tartom, azonban feladatát a fenti testülettől különállónak gondolom. Egy ilyen „parlament” összehívását évente egy alkalommal javasolom és úgy képzelném el, mint egy parlamenti nyílt napot, ahová meghívást kap az élelmiszerlánc összes szereplője, közérthető jelentéseket hozhatunk nyilvánosságra és megbeszélhetjük az aktuális eseményeket és problémákat. Egy ilyen – több napos – rendezvény a média szempontjából is érdekes lenne, ez természetesen hozzásegíthetne minket kommunikációs feladataink költséghatékony ellátásához.

Az általam képviselt tevékenységi kör szerepe

2000 óta foglalkozunk kockázatkommunikációs kutatásokkal, élelmiszerbiztonsági fogyasztói tanulmányokkal. 2003 óta minden évben megjelenünk eredményeinkkel több más nemzetközi- és magyar- konferencia mellett a Magyar Zoonózis Társaság konferenciáján, ahol a szakma dolgozói és felsővezetői magas arányban képviseltetik magukat. Az előadások visszhangja eddig minden alkalommal megerősített bennünket abban, hogy az általunk feltárt ismeretek nemcsak jól hasznosíthatók, hanem szinte elengedhetetlenek az élelmiszerbiztonsági kockázatkommunikáció hatékony művelésében. Az elmúlt években megfigyelhettük, hogy már olyan meghatározó szakértők is hivatkoznak ránk, akik a hatósági szerepkört sokáig csak az egyoldalú kommunikációval (tájékoztatással és „népneveléssel”) tartották összeegyeztethetőnek (deficit-modell). Más szakértők pedig a kezdetektől fogva érdeklődtek az eredményeink iránt, illetve részt vettek a kutatási koncepció kialakításában (például az Országos Főállatorvos úr, megyei főállatorvosok, hatósági állatorvosok, az ÁNTSZ munkatársai és a Parlament Egészségügyi Bizottsága).

Kutatásaink az alábbi területekre terjednek ki:

- Kockázateszlelés (percepció)
- Kockázatkerülési egyéni stratégiák (magatartás)
- Kommunikációs csatornák értékelése (fogyasztói klaszterenként!)
- Kommunikációs források (közlő) értékelése
- Hatásvizsgálatok

Jellemzően évente 1, esetenként 2 kutatást készítünk, 850-1200 fős mintákkal, területi/célcsoport (például érzékeny fogyasztók, háziasszonyok) vagy országos reprezentativitással. Amennyiben indokolt, a kvantitatív kutatásokat kvalitatív vizsgálatokkal (fókuszcsoporthoz, mélyinterjúk) egészítjük ki.

Az évenkénti vizsgálatok tartalmazzák visszatérő elemeket (idősorok létrehozásához) és aktuális témaköröket (idén például a guargumi és az állatok klónozása kerül új elemként terítékre).

Budapest, 2008. január 21.

A szerző elérhetősége:

Kasza Gyula

Telefon: 06-20/4548-418

E-mail: gyula.kasza@uni-corvinus.hu